

Motion till riksdagen 2009/10:A298

av **Christina Axelsson (s)**

Jämställdhet i storstadsperspektiv

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för bättre jämställdhet i storstadsregionen.

Motivering

Alla människor, oavsett kön, har samma rättigheter och måste därför ha samma möjligheter. Det handlar om rättvisa – om allas lika rätt och värde. Det här kan nog alla skriva under på, men fortfarande är det mannen som är norm och detta är grundläggande för den könsmaktens ordning som alltjämt råder i samhället. Det innebär att män och manliga strukturer anses vara överordnade kvinnor och kvinnliga strukturer. Vi socialdemokrater vägrar acceptera könsmaktens ordning. Makten måste delas lika mellan kvinnor och män. Jämställdhet är en viktig demokratisk fråga.

Fortfarande år 2009 är inte Sverige ett helt jämställt land, det påtalades inte minst i Kvinnomaktutredningen (SOU 1998:6). Trots att jämställdhet råder formellt, finns en ojämlig fördelning av makt och inflytande i samhället. Det behövs därför mer insatser från alla håll i samhället. Till att börja med behövs en samsyn för att jämställdheten ska ha verklig genomslagskraft.

Vi behöver se på jämställdheten ur flera perspektiv än att jämföra mäns och kvinnors livsvillkor. Det är bara en del för att uppnå ett icke-diskriminerande samhälle, ett mångfaldssamhälle. All diskriminering måste bekämpas. Oavsett individens kön, ålder, religion, sexuella läggning, funktionshinder, sociala och etniska bakgrund ska samhället erbjuda lika möjligheter. Alla vinner på ett samhälle där ingen diskrimineras. Mångfalden är en tillväxtfaktor.

Då vårt land erbjuder olika regionala förutsättningar är det angeläget att överföra en nationell strategi för jämställdhet också till regional och lokal nivå. Aktuell och relevant kunskap och fakta är en grundläggande förutsätt-

Fel! Okänt namn på

ning för att effektivt kunna arbeta med en anpassad jämställdhetsintegrering. Det finns grupper som är utsatta för en flerfaldig diskriminering, vilket påverkar deras möjligheter, exempelvis kvinnor med utländsk bakgrund och funktionshindrade kvinnor. Deras situation är inte tillräckligt belyst och uppmärksam i jämställdhetskrifter, vilket kan bero på bristande kunskapsunderlag. Det är därför angeläget att intensifiera forskningen kring jämställdhetens olika frågor.

Det är också angeläget att lära av varandra. Utveckling pågår när vi jämför oss med andra regioner och andra länder. EU spelar en viktig roll för att utveckla vårt jämställdhetsarbete. Jämställdheten måste genomsyra vårt internationella arbete och våra ansträngningar att uppnå de resultat Lissabonagendan stipulerar. Sverige toppar listan över världens mest jämställda länder 2006 i The Global Gender Gap Report. Det försprånget vill vi socialdemokrater behålla.

Stockholm har som storstadsregion många fördelar ur ett jämställdhetsperspektiv, genom exempelvis sin sociala infrastruktur, arbetsmarknad och tillgång till utbildning. Här bor cirka två miljoner invånare fördelade på 26 kommuner på 2 procent av landets areal. Som storstadsregion präglas Stockholms län av befolkningstäthet med 296 invånare per km² mot 22 invånare för hela landet. En fjärdedel av invånarna har utländsk bakgrund. Storstadsperspektivet är därför en viktig dimension i det regionala jämställdhetsarbetet.

Enligt uppgifter från länsstyrelsen kommer Stockholms län på en andra plats efter Gotland när de svenska länen rankas efter andelen kvinnor som är ordinarie ledamöter i aktiebolagens styrelser. Med 16,9 procent kvinnor i styrelserna ligger Stockholms län en bit över riksgenomsnittet som är 15,1 procent (2006). Stockholms län ligger även över riksgenomsnittet – och kommer på andra plats efter Uppsala – när det gäller andelen kvinnor som är vd:ar för aktiebolag. Kvinnor innehar 13,5 procent av vd-posterna i länet, vilket är att jämföra med riksgenomsnittet på 10,8 procent. Könsfördelningen i samtliga kommunfullmäktige i Stockholms län visar att där sitter sammanlagt 614 kvinnor och 759 män, dvs. 45 respektive 55 procent. I hela riket utgörs kommunfullmäktige till 42 procent av kvinnor och till 58 procent av män. Trots detta finns det mycket som återstår att arbeta vidare med.

Storstaden medger anonymitet, här är det lätt att ”gömma sig”. Tidigare har det beräknats att det finns 400–600 kvinnor och flickor som är offer för människohandel i Sverige. Mellan en fjärdedel och en tredjedel av dessa hamnar i Stockholmsområdet (Människohandel för sexuella ändamål m.m. Lägesrapport 8. RKP KUT 2006:4). Det är inte acceptabelt och sociala myndigheter liksom polis måste ges extra resurser i Stockholms län för att motverka människohandel. Det är en viktig jämställdhetsfråga. Länsstyrelsen har följt detta och påpekar att prostitution kan beskrivas som en del av det könsrelaterade våldet. Länet är överrepresenterat när det gäller anmälningar om våld mot kvinnor. Merparten av de gatuprostituerade i Stockholm består av kvinnor med missbruksproblem. Våld och övergrepp hör till dessa kvinnors vardag. Cirka 220 kvinnor och några män beräknas ägna sig åt gatuprostitution. Majoriteten av kvinnorna är inrikes födda eller bosatta i Sverige sedan en

längre tid tillbaka. Enligt rapporter i media ökar gatuprostitutionen i Stockholm.

Enligt länsstyrelsen är kärnfamiljen den dominerande levnadsformen i Stockholmsregionen, där 72 procent av barn mellan 0 och 17 års ålder bor tillsammans med sina ursprungliga föräldrar. Det genomsnittliga antalet barn per familj i Stockholms län är 1,79. (SCB: Barn boende i Sverige 2005). Medelåldern för förstagångsföräldrar var år 2005 högst i Stockholms län jämfört med riket, förstagångsmödrarna var 30 år och förstagångsfäderna var 33 år. Genomsnittet för riket var 29 år för kvinnor och 31 år för män.

Trots att en hög andel kvinnor i Stockholms län förvärsarbetar är föräldradledighet och vård av barn ojämnt fördelat mellan könen. Statistik från Försäkringskassan visar att kvinnor i Stockholms län tog ut 80 procent av dagarna år 2005. Tillfällig föräldradledighet vid exempelvis sjukdom hos barnet visar också på en ojämn uppdelning, där kvinnorna stod för 65 procent och männen för 35 procent av dagarna år 2005. Visserligen ökar mäns uttag av föräldradledighet men det tar för långt tid. TCO har visat att om ökningstakten inte förbättras kommer det att ta över 200 år innan båda föräldrarna tar ut föräldradledigheten i samma utsträckning. Reglerna för föräldraförsäkringen behöver därför ses över så att en tredjedel går till vardera föräldern och föräldrarna kan förfoga fritt över en tredjedel.

Den sociala infrastrukturen, som barn- och äldreomsorg, skola och sjukvård, är viktiga beståndsdelar för att kunna förena arbete och familj för både kvinnor och män.

Många kommuner i Stockholmsområdet har brist på barnomsorgsplatser. Inflyttningen av unga är stor och antalet barn som behöver omsorg blir svårt att beräkna. Utbyggnaden av barnomsorg avstannar när kommunerna får sämre ekonomi. Det är viktigt att kommunerna ges resurser så att de kan leva upp till den lagstadgade barnomsorgsgarantin.

Det pedagogiska innehållet i barnomsorgen ska enligt läroplanen utgå från ett jämställdhetsperspektiv. Det är viktigt att detta diskuteras på föräldramöten, vid vidareutbildning av personal etc. Arbetet får inte stanna vid goda målsättningar utan måste följas upp och utvecklas. Inte minst bemötandet av såväl barn som föräldrar behöver diskuteras ur ett jämställdhetsperspektiv, det är inte svårare för fäder att komma ihåg matsäck till utflykt än vad det är för mödrar. Det pedagogiska arbetet med jämställdhet har uppmärksammats på senare år och i Stockholms län finns ett fyrtiotal utbildade genuspedagoger. De är främst verksamma inom förskola, grundskola och gymnasium, men även på kommunnivå och på universitet. Det är angeläget att arbetet som de bedriver kommer fler förskolor, skolor etc. till del.

Även äldreomsorgen behöver byggas ut. Det kan finnas aldrig så många entreprenörer inom omsorgsverksamheten, men för den enskilde betyder inte det att utrymme ges att välja promenad istället för dammsugning. Fortfarande gäller att anhöriga, i regel yngre kvinnliga släktingar, får ta ett stort ansvar för den äldre generationen. Många bostäder i Stockholm saknar tillgänglighet för alla och äldre tvingas ibland därför att stanna inne för att de rent fysiskt inte kan komma ut. Det skulle behövas en mätning av tillgängligheten på det äldre bostadsbeståndet i Stockholmsregionen så att hindren kan byggas bort. Det

Fel! Okänt namn på

vore en angelägen åtgärd, särskilt i tider med hög arbetslöshet bland byggnadsarbetare.

Även kriterierna för omsorg behöver ses över ur ett jämställdhetsperspektiv. Äldre män får ofta hjälp med andra sysslor än äldre kvinnor – varför? Här behövs mer kunskap och statistik på vilken hjälp som ges och utbildningen av biståndsbedömare och vårdgivare bör också ges ett genderperspektiv för att de senare ska kunna ge en rättvis bedömning av servicebehovet. Det behövs genuspedagoger även inom äldreomsorgen. Det finns också behov av språkligt anpassad vård och omsorg. Detta är en särskilt viktig aspekt för Stockholmsregionen, som har en hög andel av personer med utländsk bakgrund bosatta i regionen.

Den könsuppdelade arbetsmarknaden nämns ofta i jämställdhetsdebatten, ändå görs det så lite för att bryta detta mönster. Sverige beskrivs ibland som en av världens mest könssegregerade arbetsmarknader men det är viktigt att framhålla att andelen kvinnor utanför arbetsmarknaden fortfarande är hög i många länder till skillnad från Sverige. De som är utanför räknas inte med i statistiken. I en skrift från SCB dras slutsatsen att ”ju fler kvinnor som befinner sig utanför arbetsmarknaden, desto mindre könssegregerad arbetsmarknad och tvärtom”. Så vi behöver inte skämmas internationellt sett. Men vi behöver göra mer i Sverige för att bryta detta.

Gymnasieutbildningen har stor betydelse för matchningen av efterfrågan och utbud av arbetskraften inom regionen. Det är därför viktigt att öka medvetenheten om de könssegregerade gymnasievalen då dessa leder till en fortsatt könssegregerad arbetsmarknad även i framtiden. Studie- och yrkesrådgivare måste på allvar ta till sig detta och intensifiera sin del i arbetet med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Även branscher och företag bör göra sitt för att locka till sig personer av annat kön genom traineeprogram, praktikjobb och inte minst erbjuda ungdomar sommarjobb. Arbetsförmedlingen bör fortsätta sitt arbete med ”brytprojekt”.

Boendeplanering skall också ses som ett verktyg för att öka jämställdheten. Ur trygghetssynpunkt är den fysiska planeringen viktig, exempelvis god belysning, öppna lösningar och tillgång till offentlig service är några av aspekterna som ingår i en jämställd boendeplanering. Bostadsbyggandet har en central betydelse för Stockholms tillväxt. Men kön till en god bostad är fortfarande alltför lång i Stockholm. Uppgifter visar på att det råder bostadsbrist i 21 av länets 26 kommuner.

Bostadsmarknaden i Stockholmsregionen förändras nu i raskt takt genom att allmännyttan i stor utsträckning omvandlas till bostadsrätter. Ur ett jämställdhetsperspektiv ser vi inte att detta kommer att medföra några vinster. Tvärt om, det kommer att bli ännu dyrare att skaffa sin första lägenhet för unga vuxna i Stockholmsregionen. Eftersom kvinnor är de som arbetar mest deltid och ofta har otrygga anställningar, alltså lägst inkomst, kommer detta att påverka unga kvinnors möjlighet att flytta hemifrån.

Även kommunikationer behöver uppmärksammas vid boendeplanering. Tillgången till allmänna kommunikationer är viktig i en storstadsregion. Utsläppen av växthusgaser är lägre per individ i Stockholmsregionen än i övriga landet. Den täta bebyggelsen och relativt goda tillgången till allmänna kom-

Fel! Okänt namn på

munikationer har möjliggjort detta. Men det behövs en mer samlad syn på kommunikationerna för att de ska ses som jämställda. Fortfarande är det mörkt i gångar till och från tunnelbane- och pendeltågsstationer, busshållplatser är inte upplysta – det behövs fler trygghetsåtgärder i kollektivtrafiken. Även punktlighet är en trygghetsfaktor. Om tåget är tre minuter sent kan man behöva stå på en öde busshållplats en halvtimme eller nästan en hel timme för att vänta på anslutningstrafik. Fler åtgärder behövs för att nå fram till punktlighet. Vid bostadsplanering är det angeläget att fundera över trafikstråk och var den kommunala servicen placeras så att förskolor t.ex. inte hamnar långt från allmänna kommunikationer. Invånarna ska inte behöva köpa bil för att klara av att hämta och lämna på förskolan.

Individer med utländsk bakgrund har ofta svårare att få fotfäste på arbetsmarknaden och också svårare att få en bostad här. Stockholms län är den region i landet som tar emot flest nyanlända flyktingar och invandrare. Fördelningen mellan olika kommuner är mycket ojämn. Vi kan se en tydlig trend, de kommuner som redan har en stor procentuell andel personer med utländsk bakgrund är de som också tar emot flest nyanlända. Av länets kommuner är Botkyrka, Södertälje, Huddinge, Upplands Väsby och Stockholms stad de som tar emot flest nyanlända, både till antalet och i relation till folkmängden. Störst andel bosatta med utländsk bakgrund har Botkyrka och Södertälje med mer än var tredje respektive var fjärde invånare. Det är viktigt att de som kommer hit får en god kännedom om jämställdhet och ges förutsättningar att snabbt komma i arbete eller studier så att den diskriminering de blir utsatta för kan minimeras. Kommunernas introduktionsarbete måste ha ett jämställdhetsfokus. Arbete och inkomst ger möjligheter att forma sitt eget liv och därför är det angeläget att både män och kvinnor ges förutsättningar att få arbete.

Sammantaget är Stockholm som storstadsregion bättre än de flesta vad gäller jämställdhet. Men det räcker inte. Alla har att vinna på att regionen bedriver ett ännu bättre jämställdhetsarbete, anpassat till regionens särskilda förutsättningar.

Stockholm den 2 oktober 2009

Christina Axelsson (s)